

שזונה הלכות

גליון 423
ערש"ק פ' ויחי
שבוע פ' שמות | תשע"ט

גליון שבועי

י"ל ע"י מכון הלכה חב"ד (ע"ר)

לקבלת ההלכה היומית שלחו הודעות וואטסאפ ל: +972-55-7081737

משולחן ההלכה

"לחם משנה" בשבת

מאת הרב מנחם כהן
רב קהילת "בית מנחם", באר שבע <

האם יש חיוב לאכול פת בשבת?

את חיוב שלוש סעודות השבת למדו חכמים מפרשת המן, בה נאמרה המילה "היום" שלוש פעמים בפסוק בהקשר לאכילת השבת. ומכך שהמן מכונה בשם "לחם" בפסוק ("ויאמר אליהם משה הוא הלחם"), למדו שאין אדם יוצא ידי חובת סעודת השבת עד שיאכל לחם שמברכים עליו המוציא וברכת-המזון שהוא עיקר הסעודה, ומקיימים בו מצוות עונג שבת.

לכתחילה יש לאכול בסעודת שבת שיעור של מעט יותר מכביצה לחם (58 גרם), כדי לצאת ידי חובה, אבל כמות של כביצה בלבד או פחות אין זה נחשב סעודה אלא אכילת עראי. בדיעבד, אפשר לסמוך על הדעות שיוצאים ידי חובה בשיעור של כזית לחם בלבד. אם מלכתחילה מתכוונים לאכול פחות מכביצה לחם, אין לברך 'על נטילת ידיים'.

כיצד לאחוז את ה"לחם משנה" בסעודות שבת וי"ט ואיזו חלה יש לבצוע תחילה?

ישנו כלל בהלכה ש"אין מעבירין על המצוות", כלומר שעל האדם להעדיף לקיים את המצווה שבאה לפני תחילה, משום כך ישנה עדיפות לבצוע על החלה העליונה. וכך נוהגים למעשה בסעודות יו"ט וכן בסעודת שבת בבוקר. אולם לגבי סעודת ליל שבת, נוהג על פי הקבלה לבצוע מן החלה התחתונה, ובכדי שלא 'להעביר על המצווה', כתבו הפוסקים שהבוצע יקרב

אליו יותר את החלה התחתונה.

למעשה אנו נוהגים בכל סעודות שבת ויו"ט להניח את החלות צמודות זו לזו בצדס החלק, ותמיד לבצוע מן החלה הימנית, אלא שביום שבת החלה הימנית תהיה קצת מעל החלה השנייה.

לפני הברכה נהוג לרשום עם הסכין על החלה, תוך הקפדה שלא לחתוך, כדי שהחלות יהיו שלימות בזמן הברכה.²

האם ישנו חיוב לבצוע מכל החלות בסעודת השבת?

על המן שירד לישראל במדבר מספרת התורה: "ביום השישי לקטו לחם משנה". מפסוק זה למדו חז"ל שבשבת יש לבצוע שתי ככרות. בגמרא מובא שנהגו לברך על שתי הכיכרות אך לבצוע רק אחת משום שנאמר "לקטו לחם משנה" רק על הלקיטה – האחידה.

למעשה, מצוה לבצוע מן הכיכרות פרוסה גדולה שתספיק לכל הסעודה, משום שבכך מראה את חביבותו לאכילת סעודת השבת. ואין צורך לבצוע משניהם, אך יש שכתבו שראוי לבצוע את שתי הכיכרות או על כל פנים להשאיר את שתיהן על השולחן.³

2. יומא לגא; טו"ט; ונ"כ ושי"ע אדמו"ז א"ח סי' ע"ד ובלבוש שם; ר"ד מסעודות ליל חגה"ש ה'תשכ"ו; א"מ"ק כ"ק א"ח"ש ח"ח ע' ססא; 'היום יום' טו א"ר.
3. ברכות לט; שבת קיז; וברשי"ו ורשב"א שם; טו"ט; ונ"כ ושי"ע אדמו"ז א"ח סי' ע"ד; לק"ש ח"ו ע' 79 הע' 21.

שואל ומשיב סמס לרב

הרב מיכאל אבישיד <

מצאתי כמה שקלים במקום של העורך במכונת חטיפים, האם מותר לי לקחת אותם?

כן, וזאת בגלל שיש דין יאוש בעלים במקום שלא משתמר, ועוד - זה נמצא במקום העורך שמלכתחילה לא שייך לבעל המכונה ואינו קונה מדין חצר כי המקום לא משתמר.

ראה שו"ע אדה"ז הל' מציאה ופיקדון ס"ט - "א ט"ו, (וראה ש"ך חר"מ סי' רס"א ש"ך ס"ק ג' ובנתיבות המשפט ס"ק א' וביאוש בעלים במקום שלא משתמר מודה גם הנתיבות לש"ן).

הרב דניאל גראבסקי <

שפכתי בטעות מים רותחים ישירות מהקומקום לתוך הכיור הטרף מה דינו של הקומקום?

אף שלכתחילה יש להזהר בכך, בדיעבד לא אומרים ניצוק חיבור, ובפרט שמן הסתם לא היה טרף חם 24 שעות האחרונות בכיור, אם כן הכיור אינו בן יומו ואין לו כוח לאסור את הקומקום. ולכן הקומקום בסדר.

עיין שו"ע יו"ד סי' ק"ה ס"ג ברמ"א, ומה שהחמיר אדה"ז בהלכות פסח סי' תנא, והו רק בגלל חומרא דחמץ, שו"ע יו"ד סי' ק"ג ס"ה.

האם מותר להתעמל בשיטת יוגה?

אסור ללכת ליוגה. מקור היוגה קשור לעבודה זרה, יש להתרחק מזה.

רמב"ם משנה תורה הל' עבודת כוכבים פ"ב ה"ב ופ"ג ה"ב.

הלכה יומית > נטילת מים אחרונים <

ראשון | מים אחרונים, חובה או מצוה?

דרשו חכמים: "והתקדשתם" אלו מים-ראשונים, "והייתם קדושים" אלו מים-אחרונים. בין הטעמים שנתנו חכמים לנטילת מים-אחרונים הוא שמא נגע בסעודה במלח-סדומית המסמא את העיניים, ולכן יש שכתבו שכיום אין חובה ליטול מים-אחרונים, כיוון שאין בינינו מלח-סדומית, אולם אדה"ז פוסק שגם כיום נכון להיזהר ליטול מים-אחרונים, שיש בכך מצווה לנקות ידיו קודם הברכה. ומעיקר תקנת-חכמים בהכנה לברכה נכלל אף משיחת הידיים בשמן ערב, וכיוון שאינה נוהגת כיום אין מברכים על נטילה זו¹.

שני | נשים בנטילת מים אחרונים

במצוות נטילת מים-אחרונים מעיקרה לא נאמר חילוק בין גברים לנשים, אולם כיוון שכיום מעמדה של נטילה זו אינו כמו בזמן חז"ל, לכן לא מצינו כל כך שנשים נהגו להחמיר בזה, ויש שכתבו ליישב הדבר שמאחר וכיום נהגו לאכול בכף ומולג לא שייך הטעם של ניקיון אלא בעיקר מצד טעם הזוהר כדלקמן, לכן לא נהגו להחמיר בזה הנשים. אלא שיש להבהיר שמי שזקוק לניקיון ידיו, עליו לרחצן היטב קודם הברכה, ובוה ודאי אף הנשים מחויבות².

שלישי | מים אחרונים בכלי

לנטילת מים-אחרונים נהוג להשתמש בכלי, אלא שגם כלי הפסול לנטילת ידיים לסעודה כמו כלי פגום, או שאין בו רביעית, כשר לנטילה זו. וכיוון שעל פי הזוהר מים אלו

לה רק את הקצה האחרון. אחר-כך מעבירים את קצה האצבעות, כשהם לחים עדיין על השפתיים; ובחג הפסח נוהרים שלא להעביר את הידיים על השפתיים, מחשש שיוורי המצה הדבוקים לשפתיו, תוך זהירות ממצה שרויה. אם יש לכלוך על אצבעותיו בשעת הנטילה משפילים את האצבעות כלפי מטה בכדי שתרד הזוהמה, ואחר-כך מעבירים אותו, בעודן לחות, על השפתיים⁵.

שישי | הפסק בין מים אחרונים לברכה

אסור להפסיק בין מים-אחרונים לברכת המזון ואפילו בדברי תורה. ואם הפסק, ישוב ויטול ידיו קודם שמברך. מסיבה זו אמרו חכמים שיש להתחיל במים-אחרונים מן הקטן שלא ימתין הגדול לכולם בבטלה. ואח"כ יטלו לפי סדר ישיבתם, ומשנותרו חמשה יש לתת לגדול ליטול, וכן אם מתחלה היו רק חמשה, הגדול נוטל תחלה, שבשיעור המתנה של 4 אנשים אין בכך הפסק שהרי יכול לעיין בינתיים ב4 הברכות של ברכת-המזון. אלא שכתבו האחרונים שכיום אין מקפידים על סדר זה והמזמן נוטל תחלה; וכתבו הפוסקים שאם מזמנים בפחות מעשרה ראוי שכולם יטלו מים-אחרונים לפני הזימון⁶.

מקורות: 1) ושו"ע ונ"כ ושו"ע אדה"ז א"ח סקפ"א; לכללות העניין ראה בירורי מנהגים - סדר היום (להרשי"י שיח' פרידמאן) ע' 242. 2) ראה כה"ח סקפ"א סק"ז; הליכות בת ישראל פ"ג ס"ה-ו; וראה ש"ת מקוה המים ח"ג ס"ז. ולעניין ידיים מטונפות ראה שו"ע אדה"ז א"ח סקפ"א ס"ט. 3) זח"ב קנד, ב; שו"ע אדה"ז א"ח סקפ"א ס"ב; כה"ח סקפ"א סק"ח; סה"ש תש"ב ע' 3-92; וראה בקודש פנימה ע' 19; מעשה מלך ע' 53; וראה התקשרות גיליון א' ע' 14. 4) שו"ע אדמו"ר א"ח סקפ"א ס"ג-ד וס"ח. 5) ראה זח"ב קנד, ב; שו"ע אדה"ז א"ח סקפ"א ס"ד-ה; היום יום ד' כסלו; ספר המנהגים-חב"ד ע' 22 וע' 41. 6) ושו"ע ונ"כ א"ח סקפ"א; שו"ע אדמו"ר שם ס"ו; קצוה"ש סמ"ג בדה"ש ה; ליקוטי מהרי"ח סוף דברים הנהגים בסעודה ושם כ' שהגדול נוטל תחלה.

הם החלק הניתן ל"סטרא-אחרא" בכדי שלא תקטרג, מקפידים שלא ליטול מים-אחרונים מכלי של כסף; כתבו הפוסקים שכיוון שמים-אחרונים הנשפכים על גבי הקרקע שורה עליהם רוח-רעה, אין לשפכם על הקרקע אלא אל תוך כלי או לדבר אחר החוצץ בינם לקרקע, אולם כשנוטלים מים-אחרונים תוך הקפדה שלא ישפכו במקום שעוברים בו אנשים כגון תחת השלחן, אין צורך לשפכם אל תוך כלי; ויש שכתבו להסיר הכלי מהשלחן לקראת ברכת-המזון, אלא שמדברי אדה"ז נראה שאין הכרח בדבר, וכן מנהג הרבי שלא להסירו³.

רביעי | המים לנטילת מים אחרונים

אין ליטול מים-אחרונים במים חמים, שהרי מים חמים רק מבליעים את הלכלוך ביד ולא מעבירים אותו. לגבי נטילת מים-אחרונים במים פושרים דנו הפוסקים, ומכריע אדה"ז שכיוון שמים-אחרונים הנם מדרבנן יש להקל ולהתיר בכך; כמו כן כתבו הפוסקים שכל סוגי המשקים כשרים לנטילת ידיים חוץ מן היין מפאת חשיבותו. ואפילו מים הפסולים לנטילת ידיים מחמת שינוי מראהם וכדומה כשרים למים-אחרונים, וכן אין הקפדה על שיעור כלשהו של מים עבור מים-אחרונים⁴.

חמישי | סדר נטילת מים אחרונים

על-אף שמעיקר הדין נוטלים למים-אחרונים את שני פרקי היד התחתונים הנוגעים במאכל, עם-זאת כיון שבזמנינו אוכלים בכף ומולג, לכן המנהג הוא שנוטלים רק את קצה האצבעות, משום שעל-פי הזוהר מים אלו הם החלק הניתן ל"סטרא-אחרא", לכן נותנים

הצטרפו לתומכים והשתתפו בהגולה השבועית 02-3011770
או באתר SMSLARAV.CO.IL בדף ההרשמה המאובטח

הזמן גרמא

הקשר בין פדיון הספרים לגאולה

ג

ם ענין זה (השייכות דפדיון שבויים להגאולה) מודגש במיוחד בנוגע לפדיון שבויים של ספרים - כידוע, שענין הגאולה תלוי בפדיון (הבירור והזיכוך והעלאה) של כל ניצוצי קדושה שנמצאים "בשביה" בהעלם והסתור של העולם; ומאחר שכל העינים מתחילים ונמשכים מהתורה - מובן אפוא שהכח לזה בא מהענין דוגמתו בתורה - הפדיון של עניני התורה המצויים בשביה.

(סה"ש תשנ"ב ע' 210)